

คำสำคัญ : การแสดงวิตรรกมูทราสองพระหัตถ์ในศิลปะทวารวดี

เชษฐ ติงสัญชลี : การวิเคราะห์การแสดงวิตรรกมูทราสองพระหัตถ์ของพระพุทธรูปในศิลปะทวารวดี (THE ANALYSIS OF THE TWO-HANDED VITARKA MUDRA BUDDHA IMAGES IN DVARAVATI ART) อาจารย์ผู้ควบคุมวิทยานิพนธ์ : อาจารย์ ดร.ศักดิ์ชัย สายสิงห์ และ ศาสตราจารย์ ดร.สันติ เล็กสุขุม. 155 หน้า. ISBN 974-653-318-5

การวิจัยครั้งนี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อคลี่คลายปัญหาเกี่ยวกับ "ที่มา" และ "ความหมาย" ของการแสดงวิตรรกมูทราสองพระหัตถ์สำหรับพระพุทธรูปในศิลปะทวารวดี ซึ่งทั้งประเด็น "ที่มา" และ "ความหมาย" ของการแสดงมูทราดังกล่าวนี้ ได้มีนักวิชาการหลายท่านเสนอไว้ก่อนหน้านี้แล้วหลายแนวความคิด เช่น แนวความคิดที่เชื่อว่าควรมีที่มาจากแสดงมูทราของพระพุทธรูปในศิลปะหลังคุปตะ แนวความคิดที่เชื่อว่าควรมีที่มาจากแสดงมูทราของพระพุทธรูปในศิลปะจีน แนวความคิดที่เชื่อว่าควรมีความหมายเกี่ยวข้องกับพระพุทธรูปเจ้าอมิตาภะตามคัมภีร์อมิตายุรพุทธา นุสมฤตีสูตฺรในนิกายสุขาวัดี แนวความคิดที่เชื่อว่าควรมีความหมายเกี่ยวข้องกับพุทธประวัติตอนเสด็จลงจากดาวดึงส์ เป็นต้น

ข้อสรุปจากผลการวิจัยนั้น อาจแบ่งออกได้เป็น 2 ประเด็นหลัก คือ

1. ที่มาของการแสดงวิตรรกมูทราสองพระหัตถ์ในศิลปะทวารวดีนั้น ควรเกี่ยวข้องกับการแสดงวิตรรก-กฏมูทราในศิลปะอมราวดีตอนปลาย-อนุราธปุระ มากกว่าที่จะเกี่ยวข้องกับการแสดงมูทราในศิลปะหลังคุปตะและศิลปะจีน
2. การแสดงวิตรรกมูทราสองพระหัตถ์ในศิลปะทวารวดี ไม่ควรมีความหมายที่เจาะจงเฉพาะพระพุทธรูปเจ้าองค์ใดองค์หนึ่งหรือพุทธประวัติตอนใดตอนหนึ่ง แต่ควรเพียงการแสดงมูทราที่ได้รับความนิยมสูงสุดสำหรับพระพุทธรูปประทับยืนในศิลปะทวารวดีอันเนื่องด้วยการปูพื้นฐานจากศิลปะอมราวดีตอนปลาย-อนุราธปุระ และเป็นการแสดงมูทราที่สามารถนำไปใช้แทนความหมาย ทั้งในความหมายของพระพุทธรูปเจ้าศรีศากยมุนี พระพุทธรูปเจ้าองค์อื่น หรือพุทธประวัติตอนใดๆ ก็ได้ ทั้งนี้ ขึ้นอยู่กับจารึก บริบทและบริวารที่แวดล้อมพระพุทธรูปองค์นั้น